कक्षा-६ का ‘हाम्रो नेपाली किताब’ र ‘सजिलो नेपाली माला’ भित्र समाविष्ट कथा विधाको तुलनात्मक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस,

नेपाली शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड्.) द्वितीय वर्ष,

नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

कोमल लुइँटेल

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

इन्द्रपुर, मोरङ

द्वितीय वर्षको परीक्षा क्रमाङ्कः २१४००९८/०६३

त्रि.वि. दर्ता नं. ९६१७/८१

२०६७

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, इन्द्रपुर, मोरङका छात्र **श्री कोमल लुइटेल**ले स्नातकोत्तर तह एम.एड्. द्वितीय वर्षको आठौं पत्र, ने.पा.शि. ५९८ को आवश्यकता परिपूर्तिका लागि **कक्षा-छ का 'हाम्रो नेपाली किताब ' र 'सजिलो नेपाली माला' भित्र समाविष्ट कथा विधाको तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रहेर तयार पार्नुभएको हो । शोधकर्ताले परिश्रमपूर्वक तयार पार्नुभएको प्रस्तुत शोधपत्रमा शोधार्थीको निजी अध्ययन प्रतिबिम्बित भएको हुँदा स्नातकोत्तर शोधका दृष्टिले प्रस्तुत शोधपत्रलाई सन्तोषजनक ठान्दै आवश्यक मूल्याङ्कनका निम्ति सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६७/०७/०१६

श्री मेघनारायण श्रेष्ठ

(**शोधनिर्देशक**)

कृतज्ञता-ज्ञापन

भाषा सामाजिक सम्पत्ति हो । भाषाले मानवीय विचारको विनिमय गर्दछ । मानव सभ्यता र संस्कृतिको पहिचान गराउने माध्यम भाषा हो । संसारका अनेकौं भाषाको हाराहारीमा नेपाली भाषाको अस्तित्व रहिआएको छ । नेपाली भाषा नेपाल र नेपालीका लागि अटल आस्थाको प्रतीक पनि हो । त्यसैले नेपाली भाषा नेपालको राष्ट्रभाषा, सम्पर्क भाषा, कार्यालयीय भाषा, माध्यम भाषामात्र नभई बहुसङ्ख्यक नेपालीको मातृभाषा पनि हो । नेपाली भाषा विद्यालय तहमा अनिवार्य विषयका रूपमा सबै कक्षाहरूमा पढाइ हुन्छ । त्यही भाषिक सन्दर्भमा **कक्षा-छका 'हाम्रो नेपाली किताब ' र 'सजिलो नेपाली माला' भित्र समाविष्ट कथा विधाको तुलनात्मक अध्ययन** शीर्षकको यो शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली शिक्षा विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड्.) द्वितीय वर्ष, आठौं पत्र, ने.पा.शि. ५९८ को आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले तयार पारिएको हो । मलाई यस अवस्थासम्म आइपुग्ने काममा सधैं उत्प्रेरणा दिई ल्याइपुऱ्याउनुहुने पूज्य बुबा श्री **देवीप्रसाद लुइटेल** र आमा **कृष्णकुमारी लुइटेल**प्रति म सदा-सर्वदा अनुग्राही बन्नेछु । यस शोधपत्र तयार पार्नका लागि आफ्नो कार्यव्यस्तताको समयमा पनि शोधपत्रको शीर्षक चयनदेखि विभिन्न समयमा अमूल्य सुझाव, सल्लाह र प्रेरणा दिनुहुने गुरुवर **प्रेमप्रसाद भट्टराई** र **शोधनिर्देशक श्री मेघनारायण श्रेष्ठ**प्रति म सदा आभारी रहने छु । यसै क्रममा श्री उच्च मा.वि. मृगौलियाका प्राचार्य, शिक्षक तथा यस शोध लेखनका क्रममा नमुना परीक्षामा सामेल कक्षा छ का विद्यार्थी भाइ बहिनीहरूलाई धन्यवाद अर्पण गर्दछु । त्यसै गरी यसै सिलसिलामा ब्राइटफ्युचर सेकेण्डरी स्कुलका प्रिन्सिपल, शिक्षक र कक्षा छ का नमुना परीक्षामा सामेल विद्यार्थी भाइ बहिनीलाई पनि हृदयदेखि नै धन्यवाद अर्पण गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका दौरानमा आवश्यक सुझाव, सल्लाह र सूचना प्रदान गरी सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबै मित्रहरूलाई विशेष आभार व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी हरेक क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याई घरायसी वातावरण तयार पारी शोधकार्यमा सहयोग पुऱ्याउने जीवन सँगिनी **इन्दिरा लुइटेल**प्रति पनि धन्यवाद अर्पण गर्दछु । त्यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा अध्ययन गरेका विभिन्न लेख, रचना तथा पाठ्यपुस्तकका लेखक तथा सम्पादकहरूप्रति नतमस्तक भई आभार व्यक्त गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्रको कम्प्युटर टाइप छिटो, छरितो र शुद्धसँग कार्यसम्पादनमा अमूल्य सहयोग पुऱ्याउनु हुने **टिना फोटो स्टुडियो** तथा **कम्प्युटर सेन्टर**का भाइ **यज्ञमणि निरौला**लाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मिति : २०६७ कार्तिक १५सोमबार

विषयसूची

अध्याय : एक शोधपरिचय

क.स.	शीर्षक	पेज नं.
१.१	शोधशीर्षक..	१
१.२	शोधप्रयोजन...	१
१.३	समस्याकथन	१
१.४	शोधका उद्देश्यहरू...	२
१.५	पूर्वकार्यको समीक्षा..	२
१.६	शोधकार्यको औचित्य वा महत्त्व...................................	४
१.७	अध्ययनको सीमाङ्कन..	५
१.८	अध्ययनविधि..	५
१.८.१	पुस्तकालयीय विधि...	५
१.८.२	क्षेत्रीय अध्ययन विधि	५
१.९	शोधपत्रको रूपरेखा / शोधपत्रको अध्याय विभाजन	५

अध्याय - दुई : कथाविधाको सैद्धान्तिक परिचय

२. कथाविधाको उत्पति र परिचय ७

२.१ पूर्वीय एवं पाश्चात्य साहित्यकार, समीक्षक एवं विद्वानहरूका नजरमा कथा ७

२.२ कथाका तत्त्वहरू ८

२.२.१ कथावस्तु/कथानक ८

२.२.२ चरित्र-चित्रण /पात्र ९

२.२.३ परिवेश ९

२.२.४ भाषाशैली ९

२.२.५ दृष्टिविन्दु ९

२.२.६ सारतत्त्व / उद्देश्य.. १०

२.३ कथाको वर्गीकरण १०

अध्याय-तीन

पाठ्यक्रम, भाषा पाठ्यक्रम र विधाको छनोट

३.१ पाठ्यक्रमको परिचय.......... .... १२

३.२ भाषा पाठ्यक्रमको परिचय १३

३.३ निम्न माध्यमिक तहको नेपाली भाषा पाठ्यक्रम र यसको उद्देश्य १४

३.३.१ नेपाली भाषापाठ्यक्रमको साधारण उद्देश्य १४

३.३.२ कक्षा-छ नेपाली भाषाको विशिष्ट उद्देश्य १५

३.३.२.१ सुनाइ र बोलाइ १५

३.३.२.२ पढाइ १६

३.३.२.३ लेखाइ १६

३.४ विधाको छनोट र पाठहरूको वितरण १७

अध्याय - चार

कक्षा -६ का 'हाम्रो नेपाली किताब' र 'सजिलो नेपाली माला' पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट कथाविधाका पाठ्यसामाग्रीहरूको तुलनात्मक अध्ययन

४.१ शब्दभण्डार १८

४.२ वाक्य गठन २५

४.३ बोधगम्यता २७

४.४ सुसिक्यताको आधार ३१

४.५ पाठ्यक्रम अनुरूपताको आधार ३५

अध्याय : पाँच

उपसंहार तथा निष्कर्ष

५.१ हाम्रो नेपाली किताब कक्षा-६ को कथा विधाको विश्लेषणको निष्कर्ष ३९

५.२ 'सजिलो नेपाली माला' कक्षा ६ भित्र समाविष्ट कथा विधाका पाठहरूको अध्ययनको निष्कर्ष ४०

५.३ 'हाम्रो नेपाली किताब र सजिलो नेपाली माला' किताब भित्रका कथा पाठहरूको तुलनात्मक अध्ययनको निष्कर्ष ४१

५.४ 'हाम्रो नेपाली किताब' कक्षा ६को कथा विधाका पाठहरूको सबल तथा दुर्बल पक्षहरू ४२

५.५ 'सजिलो नेपाली माला' कक्षा ६ का कथा विधाका पाठहरूको सबल तथा दुर्बल पक्षहरू४२

५.६ शोधको शैक्षिक प्रयोजन ४३

५.७ भावी अनुसन्धानका लागि कथा विधाबाट लेख्न सकिने केही शीर्षकहरू ४३

५.८ सुझावहरू ४४

सन्दर्भग्रन्थ सूची

परिशिष्टहरू